

müşteriler ve ortak hesabı olanlar paralarını geri almaya daha çok gelmiştir. Farklılaşan mektupların herhangi bir etkisi görülmemiştir.

YARIN DAHA ÇOK TASARRUF ET

Şirketlerde çalışanları otomatik olarak bir para biriktirme programına dahil eden (yani işverenin önerdiği emeklilik planı) 401(k) planı olan bir proje, Madrian & Shea (2001) çalışmasında incelenmiştir. Sonuç olarak böyle bir varsayılan şekilde otomatik olarak dahil edilen bir programda insanların daha çok para biriktirebildikleri bulunmuştur. Bunun temel nedeni az sayıda kişinin bu programdan çıkmasını sağlaması ve aynı para biriktirme oranında kalmaları diye tespit edilmiştir. 401(k) gibi “tanımlamalı-katılım” planları işyeri değişince taşınabilir, bunun yanında çalışana tasarrufunu ayarlama ve yatırım kararı verme fırsatı verir. Bu hem avantaj hem dezavantaj olabilmektedir. Bazen de çalışanlar tasarruf miktarını belirleme ve portföylerini yönetmeyi isterken yeterince tasarruf yapıp yapmadıklarını da kestiremeyebilirler. 401(k) planında olanların %68’i “çok düşük”, %31’i “doğru gibi (yeterli anlamında)” ve sadece %1’i “çok yüksek” tasarruf oranı olduğunu belirtmiştir (Thaler ve Sunstein, 2017).

Bu noktada insanların bu otomatik programda kalıp yeterli para biriktirememesi sorunu da ‘Save More Tomorrow (SMART)- Yarın Daha Çok Tasarruf Et’ uygulamasıyla çözülmeye çalışılmıştır. “Save for Tomorrow, Yarın Daha Çok Tasarruf Et” Richard Thaler’ın ve Shlomo Benartzi’nin 2004 yılında yayınladıkları makalede belirtilen Amerika’da çalışanların emeklilik için tasarruf yapma dürtme uygulamasıdır. Bu dürtme çok başarılı olmuş nitekim 2006 yılında çıkan Emeklilik Koruma Yasasına eklenmiş, yaklaşık 15 milyon kişinin emeklilik tasarruf oranına katkıda bulunmuştur (Thaler ve Benartzi, 2004).

Yarın Daha Çok Tasarruf Et Programı insan davranışlarından beş psikolojik ilkeye dayanmaktadır:

1. İnsanlar tasarruf yapmayı düşünür, planlar ama gerçekleştirmezler.
2. Öz-kontrol kısıtlamalarını (diyet gibi) hep er-teleriz.
3. Kayıptan kaçınma eğilimimiz vardır.
4. Çoğu insan atalete kapılır.
5. Kayıp para miktarı düşünüldüğünde (genellikle enflasyon dikkate alınmaz) nominal değer düşünülür.

SMarT programı bir emeklilik programı olarak Thaler and Benartzi (2004) tarafından bulunmuş ve insanları daha çok para biriktirmeye teşvik etmiştir. Bu programın 4 temel özelliği bulunmaktadır.

- > Gelecek para biriktirmek insanlar için daha çekicidir.
- > Ücret kaybı olmayacak, ancak gelecekteki kazançlarda düşüş olacaktır.
- > Smart programına katkı yavaş yavaş artacaktır.
- > İnsanlar istedikleri zaman programdan çıkabileceklerdir..

İnsanlar yalnızca gelecekteki sonuçlar arasında değiş tokuş gerektiren kararlar vermeyi daha kolay bulurlar. Gelecekte farklı tasarruf oranları arasında seçim yapmak, kısa vadeli odaklanmayı ve bugün için alınan kararların anlık mali sonuçlarını içermez. Akıllıca yapılan bir dürtme, insanların gelecekte kendi varsayılanlarını seçmelerini sağlamak için bu içgörülerini kullanır. SMarT olarak bilinen bu yöntemde, çalışanlar gelecekteki ücret artışlarından tasarrufta artış öngörür (Thaler ve Benartzi 2004; Benartzi ve Thaler 2013). Haler ve Benartzi (2004) ilk olarak, emeklilik planlarına ilişkin dürtmenin, insanların emeklilik için yeterince tasarruf etmelerine yardımcı olmak için etkili bir yol olduğunu öne sürmüşlerdir. Onların deneysel SMarT programı tasarruf kararını yeniden çerçevlendirmiştir: Tüketimi şimdi azaltmak yerine, katılımcı, maaş artışının ne kadarının varsayılan olarak tasarruflara tahsis edileceğine karar vermiştir. Seçim mimarisindeki bu değişikliklerin tasarruf davranışını önemli ölçüde artırdığını göstermektedir.

Çalışanların dörtte biri tavsiye edildiği gibi tasarruf oranını %5 arttırmayı seçmiş, fakat ücretlerinde düşüş istemeyenler (kayıptan kaçınanlar) her

maaş artışında tasarruf oranında %3’lük bir artış istemiştir -ki bu SMarT programını tercih etmeleri anlamına gelmektedir.

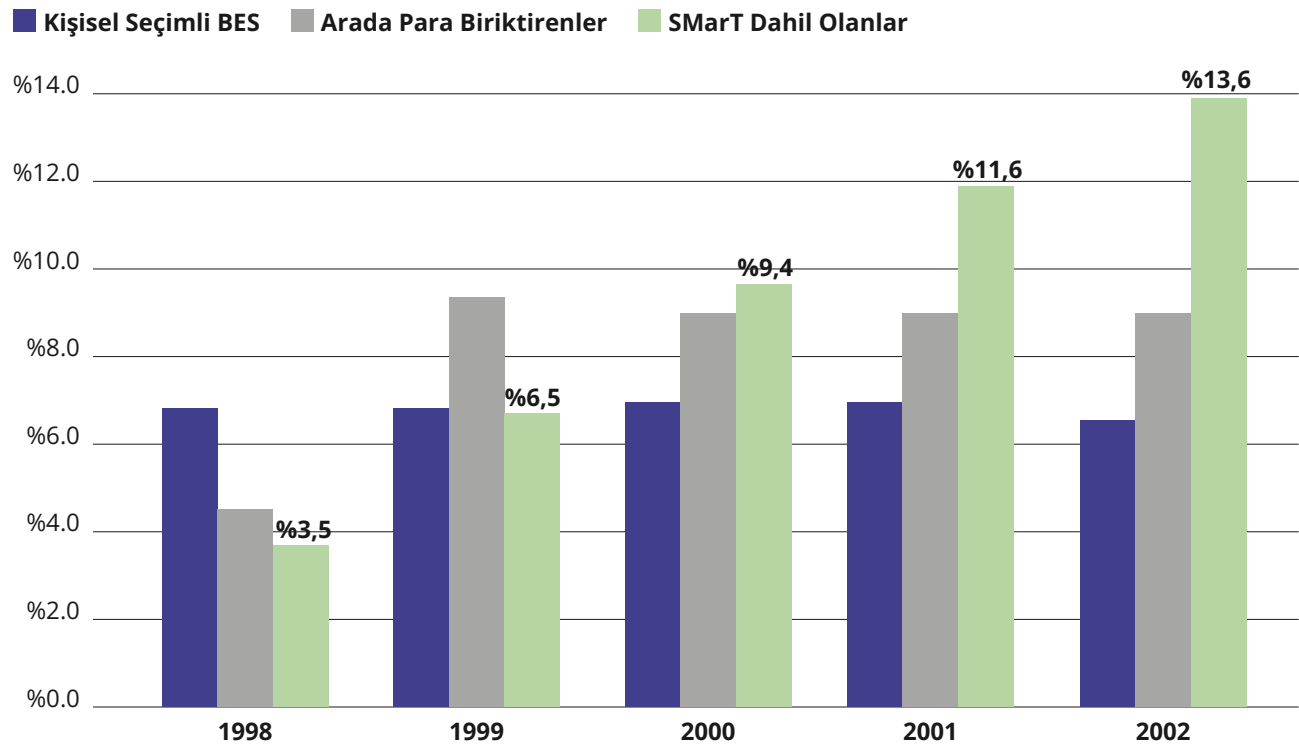
Programın uygulanmasından sonra sonuçlar SMarT planına giren grubun para biriktirme oranını %3,3’ten %6,5’e artırdıkları görülmüştür. Ek olarak, SMarT planına giren gruptaki kişilerin bu oranı zaman içinde artırmaya devam ettiği ve oranın zamanla ortalama %13,6 kadar arttığı tespit edilmiştir. Yani danışmanın tavsiyesiyle sabit %5 tasarruf oranı seçenler 3,5 yıl ve dört maaş sonra tasarruf oranı %9 iken SMarT programıyla ücreti arttıkça oranı artıranda ise tasarruf oranları muntazam artmış, maaşlarının %13,6’sına kadar çıkmıştır. Danışmanın tavsiyesine uyup %5 tasarruf oranını seçen maaşının %9, SMarT seçen %13,6 kadar tasarruf edebilmiş ve bu doğrultuda, dürtme yapılan insanların daha çok para biriktirdikleri de kanıtlanmıştır.

LLOYDS TSB BANKASININ MÜŞTERİLERİNİN TASARRUF ETME DAVRANIŞI

2011 yılında İngiltere merkezli Lloyds TSB bankasının online olarak müşterilerine vermeye başladığı bir uygulama olan “Money Manager”, insanların harcamalarını kontrol etmesini sağlamak için seçim mimarisini kullanmaktadır. Uygulama sayesinde müşteriler tam olarak ne kadar ve hangi kategoriler altında harcama yaptıklarını görebilmektedirler.

Lloyd bu hizmeti online ve bedava olarak sunmaktadır. Bir müşteri harcamalarının ne kadarını gıdaya, eve, giyime veya eğlenceye yaptığını çok basit şekillerle görebilmektedir. Bunun yanında müşteriye iki yıllık nakit akımı, harcama planı, para biriktirme hedefi ve bir takvimle günlük harcamaları da gösterilmektedir. Bu uygulama müşterilerin tasarrufunu %10’a kadar artırabilmiştir.

Grafik 1: SMarT Programında Para Biriktirme Oranının Diğer Alternatiflerle Karşılaştırılması

Benartzi & Thaler (2004), Save More Tomorrow, Journal of Political Economy

Şekil 7: Para Yönetimi Konusunda Kişisel Bilgilendirme Ekranı

